

*Приходько Н.В.,
асистент кафедри природооблаштування та гідромеліорації
Рокочинський А.М.,
д.т.н., завідувач кафедри природооблаштування та гідромеліорації
Сингаєвич Д.М.,
аспірант кафедри природооблаштування та гідромеліорації*

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ТА ВИМОГИ ДО ВИРОЩУВАННЯ СУПУТНІХ КУЛЬТУР РИСОВОЇ СІВОЗМІНИ НА ПРИДУНАЙСЬКИХ РИСОВИХ ЗРОШУВАЛЬНИХ СИСТЕМАХ

Необхідною умовою стабільного виробництва рослинницької продукції на землях рисових зрошувальних систем (РЗС) України, зокрема і Придунайських, без порушення їх екологічної рівноваги є дотримання раціональних науково обгрунтованих рисових сівозмін.

При цьому, структура рисової сівозміни не може бути універсальною чи єдиною, а повинна розглядатися в кожному конкретному випадку щодо зміни напряму та рівня використання зрошуваних земель, їх загального агро-еколого-меліоративного стану.

Стосовно Придунайських РЗС, розміщених на територіях зі складними гідрогеологічними умовами, характерною особливістю є наявність засоленних ґрунтів, що потребує створення та підтримання промивного водного режиму як необхідної умови їх ефективного сільськогосподарського використання. У зв'язку з цим, на рисових полях на рівні з необхідними режимно-технологічними умовами, повинні бути введені такі сівозміни і підібрані такі попередники, які б сприяли дотриманню еколого-економічних вимог до РЗС.

Вирощування затоплюваного рису при його максимальному вмісті (100...75%) у сівозміні у перші роки функціонування Придунайських РЗС забезпечило формування сприятливих умов для вирощування супутніх суходільних культур, що відіграє важливу роль для підвищення родючості ґрунтів РЗС, оскільки тривале затоплення земель під посівами рису призвело до інтенсивного розвитку деградаційних процесів у ґрунтах, де накопичувались закисне залізо, рухомий марганець і сульфідні, повне окислення яких, до моменту посіву рису в наступному році, не відбувалося, що суттєво знижувало родючість ґрунтів.

Наразі дослідження динаміки рівня засолення ґрунтів під посівами суходільних культур свідчать, що при близькому заляганні високомінералізованих ґрунтових вод, характерних для Придунайських РЗС, активізуються процеси вторинного засолення. Це пояснюється інтенсивним випаровуванням вологи в міжполивні періоди, і, як результат – відновлення випітного режиму за рахунок підтягування солей з нижніх горизонтів та розвиток процесів вторинного засолення.

Тому, при обгрунтуванні структури рисової сівозміни необхідно враховувати такі вимоги:

- посіви рису повинні займати 60...50% площі сівозміни і розміщуватися по кращих попередниках;
- набір супутніх сільськогосподарських культур повинен сприяти підвищенню родючості ґрунтів, очищенню сівозмін від специфічних рисових бур'янів, хвороб і шкідників, підтриманню сприятливого еколого-меліоративного стану земель на період ротації, підвищенню економічної ефективності господарської діяльності на РЗС.

Застосування науково обгрунтованих рисових сівозмін з дотриманням наведених вимог дає змогу оптимізувати водорегулювання, стабілізувати загальне водоспоживання на раціональному рівні та забезпечити підвищення родючості ґрунту за рахунок використання кращих попередників і застосування органічних та сидеральних добрив, підтримання належного фітосанітарного та еколого-меліоративного стану систем.

Однак, на сьогодні питання структури посівів на зрошуваних землях РЗС вирішується не на основі наукових рекомендацій, а орієнтуючись на існуючий на світовому та внутрішньому ринку України попит на рослинницьку продукцію. При цьому, отримання відносно високих врожаїв досягається, насамперед, лише за рахунок значного підвищення рівня хімізації виробництва, що негативно відображається на споживчій якості отриманої продукції та еколого-меліоративному стані земель РЗС й прилеглих до них територій.

Таким чином, впровадження рисових сівозмін з науково обгрунтованими щодо вимог створення промивного водного режиму на засоленних ґрунтах РЗС вмістом провідної культури рису та набором супутніх культур є обов'язковою умовою підтримання їх сприятливого еколого-меліоративного стану і стабільного виробництва рослинницької продукції.